

Móra Ferenc halálának tizedik évfordulójára megjelenik az ásatások anyagát feldolgozó első reprezentatív tudományos munka

Banner János, Bartucz Lajos, Csallány Dezső, Foltényi István és Korek József feldolgozásában ismertetik a nagy ny. várossággal
a Móra-fele ásatásokat

(A Délmagyarország munkatársai) A jövő év elején lesz tíz esztendeje annak, hogy a szegedi föld és a szegedi nép bűbajos szavú mesélője, a szegedi múzeum nagynevű igazgatója, Móra Ferenc meghalt. Halálának közeledő tizedik évfordulója napról-napra növekvő táború tisztelőinek, híveinek és olvasóinak körében mozgalmat kezdeményezett a megemlékezés minél méltóbb kifejezésére. Móra Ferenc nem Szeged szülötte volt, de itt fejtette ki halhatatlan irodalmi és nagyjértékű tudományos működését, nagy egyénisége ennek a földnek humuszában, a homokon és a feketeföldéken talált termékenyítő talajra, annyira jellegzetesen szegedi és szegedi lett, mint amennyire hozzá hasonlónak csak kevésre lehetne hivatkozni. Móra Ferenc Szeged egyik legnagyobb büszkesége volt életében és az maradt, sőt fokozott mértékben az a város kegyelelte és ragaszkodása, tisztelete és megbecsülése méltó formában fejeződik ki halálának tizedik évfordulóján. Sajnos nem minden kegyes melléksz nélkül kell megállapítani, hogy ha az olvasók, barátok és tisztelők széles rétegei minden alkalmat meg is ragadnak a Móra Ferenc-hez való ragaszkodás kifejezésére — ilyen magánjellegű lelkesedés hozta létre a múzeum előtt álló, de eddig fel nem avatott Móra szobrot is —, a hivatalos álláspont éppen Szegeden még mindig nem jutott el a Móra-kultusz ápolásának és a megbecsülésnek arra a fokára, ami méltó volna nemcsak Mórahoz, de magához a városhoz is. Az évforduló alkalmas lesz arra, hogy ezen a téren is tökéletessé váljék Móra Ferencnek, a város legragyogóbb szellemének tisztelete.

Az évfordulóra való készülődések egyik kétségtelenül legjelentősebb mozzanata az a terv, amelynek előkészítésén már nagy lelkesedéssel s előrehaladott stádiumban dolgoznak az archeológiai működésben Móra Ferenc munkatársai és munkájának folytatói. Móra Ferenc hírnevét a régészeti terén sok vonatkozásban világ-híre szerző ásatásai alapították meg, amelynek számos eredménye feltűnő és értékes új megállapításokkal gazdagította a tudományt. Ezek az ásatások és azoknak eredménye a nagyközönség számára azonban mind a mai napig szinte hozzáférhetetlenek, mert az ásatási anyagok csak egy része van feldolgozva és kiállítva a múzeumban s hiányzik a tudományos feldolgozás és annak publikálása is. Az előkészítés alatt álló terv most az, hogy Móra Ferenc halálának tizedik évfordulója alkalmából a Városi Múzeum Kiadványai című sorozatban, mint annak reprezentatív kötetét egy diszes, nagyvonalú és tudományos értékű munkát adnak ki, amely Móra Ferenc ásatásai közül a legnevezetesebbet, a csókai lelőhely feltárását és annak tudományos eredményeit tárja majd a nagyközönség elé. A kötet az ásatások anyagáról készült több, mint száz felvételt fog tartalmazni, szövegrészeiben pedig a legautentikusabb szakemberek, munkatársak és tudósok dolgozzák fel az anyagot a különböző tudományos szempontok szerint. Az anyag feldolgozásában és a kötet megszerkesztésében részt vesz dr. Banner János egyetemi tanár, aki a régészeti kutatásokban közvetlen munkatársa volt Móra Ferencnek, dr. Bartucz Lajos egyetemi tanár, aki az ásatások embertani problémáit dolgozza fel, dr. Foltényi István, a szegedi egye-

tem kormányzógyűlés doktora és dr. Korek József, mindketten elismert képességű szegedi művelői az archeologia tudományának s alapos ismerői a Móra-fele ásatásoknak s végül dr. Csallány Dezső, a múzeum

Csuka János:

Meghalt, vagy csak aluszik?

A csaták mozgalmasságához hasonlóan megelégnék a diplomáciai front is. A nemzetközi politikában nincsen uborkaszegzon ebben a nagy és végzetes döntéseket érlelő nyárban. Különösen tevékenyek az emigráns-kormányok, amelyek messzi hazájuktól szövögetik merész álmaikat. Az elmúlt héten a legtöbbet a jugoszláv kormányról olvashattunk. Különböző megnyilatkozások történtek, amelyek a kényes problémák egész tömegét dobták bele a világ csodálkozó közvéleményébe.

Trifunovics Misa

miniszterelnök londoni kormányának összeállítására az egykori jugoszláv pártok minden nevezetesebb színvonalát tömöríti magába. A mindig éber nagyszerb gondolat mellett az óvatos horvát federációs elképzelés és a szovjettel kokettáló földművespárt baloldali felfogása kapott abban képviselőt. Hogy mennyire, egymástól annyira eltérő irányzat és politikai elgondolás találkozott annak a jugoszláv gyűjtőcím az egyszerű magyarázata. Londonban a délszláv államhoz hasonló államjogi elképzelések lehetnek a menekült szerb, horvát és szlovén politikusoknak a háboru utáni idők. A tanulságok és tapasztalatok felhasználásával a három nép lelkeségének, tehetségének és munkaképességének alaposabb mérlegelésével képzelik lefektetni a délszláv állam alapjait, lehetőleg tökéletesebben, mint az első kísérletezés volt.

Az új londoni kormány ugyszólván

Nézzük meg közelebbről

a két látszólag azonos és összefüggő jelenséget, Subasics vádjait és a kormány elhatározását, amelyek könnyen tévedésbe ejthetnek. Elhittetik ugyanis, hogy Subasics valóban átlátott a nagyszerb politika londoni zászlóvivőinek tervein, az emigrációban a nagyszerb hegemonia útját egyengetik s erre vall az 1939-es megegyezés hatályon kívül helyezése. Abban az időben pedig ha nem is a szerb nép egyhangú helyeslése mellett jött létre, de a háboru furiáinak közeledését már tisztán látó szerbség nem talált más kivezető utat a belpolitikai problémák hinárjából. A megegyezés tehát nemcsak a horvát, de a szerb és a szlovén nép millióinak megértésével találkozott annál inkább, mert nemsokára bekövetkező események minden tekintetben igazolták annak szükségességét. De még ez a megállapodás, amelytől hiába várták a jugoszláv népek fokozottabbi ellenállását és kitartását, sem tudta feltartóztatni a széthulló szláv erő felbomlását. S most Londonban még is Nagyszerbiát, új államjogi helyzetet készítenek elő Subasics és Kovacsics jóslata, valamint a londoni közlemények szerint? Aligha. Mintha

Igazgatója, aki folytatja a Móra Ferenc által megkezdett archeológiai kutatásokat.

A kötet megjelenését a közgyűtemények felügyelősége ezer pengős adománnyal támogatja, de már egyéb adományok is érkeztek a múzeumba erre a célra s értesülésünk szerint megvan rá a remény, hogy kellő időre össze tudják gyűjteni a nyomdaköltségek fedezésére szükséges összeget s még ennek az évnek végére megjelenhet úgy a tudományos világban, mint a laikus érdeklődők körében nagy figyelemmel várt tudományos munka, amellyel a szegedi múzeum fogja ki-fejezni megbecsülését, tiszteletét és hálás emlékeztetést tíz évvel ezelőtt elhunyt halhatatlan emlékü igazgatója iránt.

még hozzá sem foghatott munkájához, amikor lecsapott az első meglepetés: a zágrábi Hrvatszki Narodban Kovacsics propagandista miniszter felülmúló vezércikkben azt állítja, hogy dr. Subasics Ivan volt szavaiban, a szerb-horvát megegyezés egyik létrehozója, családostan ott hagyta Londont és Amerikába ment, megvárólva Trifunovicsot és társait, hogy továbbra is a nagyszerb déli-báb megszállottjai, akiknél a horvátoknak semmi keresnivalójuk sem lehet. Honnan szerezte Kovacsics információit és miből állapította meg Subasics elkeseredett kifakadását, nem tudni, de a jugoszláv politikában járatosak még fel sem ocsudhattak első meglepetésükből, következett a másik londoni szenzáció. Az egész világsajtót bejárta az a közlemény, hogy a londoni jugoszláv kormány az 1939-ben Veldeszen megkötött szerb-horvát megegyezést semmisnek tekinti. A megegyezést már a második világháboru előszelének nyomott hangulatában jött létre és Jugoszlávia életének egyik legjelentősebb állomása. Trifunovics kormányja, amelyben a horvátokat dr. Krnjević Juraj a horvát parasztpárt főtitkára és dr. Sutej Juraj a megegyezést végrehajtani akaró Cvetkovics-Macsek kormány pénzügyminisztere képviselik, most nem vállalja többé a szerb-horvát megegyezést. Elárulja az okot is a közlemény: Cvetkovics Dragisa nem kívánta annakidején a szerb nép többségének véleményét, amikor Pál régensherceg egyenes kívánságára ezt a megállapodást létrehozta.

A Cvetkovics-Macsek megegyezés,

nelyet bárha közel egy évig tartó előkészületek és tárgyalások előzték is meg, mégis tércemunka. Magán vitelte a nyugtalan idők minden aruló nyomát. A szerbek soraiban izgalmat keltett az íjesztően megnagyobodott Száva-Bánság, amely bizonyos önállóságot biztosított Zágrábnak s ezért voltak idegesek a könnyen hevülő szerbiaiak s ezért meggondolatlanul, első felháborodásukban, már amputációról beszéltek. A horvát részek levállásáról. Horvát oldalon hasonló türelmetlen megnyilatkozások kísérték az új bánság átszervezését. A boszniai horvátlakta területek, továbbá a bácskai bonyevác szörvályok hovatartozásának a kérdéséről felvetették. A maroknyi bonyevácságot szerették volna megnyerni a szavai bánságnak, de a túlsúlyban levő magyarok jelenléte miatt a kérdés fergeteges vihart váltott ki. Az 1941 április 6-án bekövetkezett délszláv ős-

szeomlásig állandóan sistergett a politika boszorkánykonyhája. Ugy tűnik fel előttünk, mintha a londoni jugoszláv kormány az egykori nehézségekre gondolva — Deák Ferenc kedvenc szavajárása szerint — kigombolta volna a mellényt, hogy azt újból és most már szerencsésebben gombolja be. Az újakezdés bizonyára azt jelenti, hogy tartósabb alapot és barátságosabb külsőt szeretnének adni a szerb-horvát megegyezésnek, bár Zágráb és Belgrád változatlanul tiltakozik a jugoszláv állam újbóli feltámasztása ellen. London azonban aligha törődik ezekkel a távoli dörgelemekkel s átgondolt federációs elképzelései számára készíti elő a jövőt. Másként ugyanis képtelenség megérteni, hogy mit keres Trifunovics mellett az a Krnjević, aki mindig a legkövetkezetesebben, megalkuvás nélkül

hirdette a makszimális horvát követelések helyességét és csorbitatlan jogát

Londonban tehát minden valószínűség szerint a három délszláv törzs: a szerb, horvát és szlovén nép lelki alkotának, értékeinek, de hibáinak figyelembevételével is, továbbá a huszonhárom éves államközösség tanúságainak mérlegelésével készítik elő az újabb együttműködés feltételeit. Belgrád persze nem tudhatja miként akarják az új délszláv államot az emigránsok újból összekovácsolni, de azért Nédics szerb miniszterelnök már bejelentette tiltakozását a szerb nép nevében. Nédics a szerbek Pétainja a Szerbszki Narodban. Nekünk szerbeknek elég volt Jugoszláviából, címmel azt írja, hogy a szerbeknek nem kell többé Jugoszlávia. Jugoszlávia nem támadhat fel — írja tovább a szerb miniszterelnök —, mert azt sem létrehozói, sem népei, sem az új idők és az új Európa nem akarja. Csak a vak politikusok nem látják, hogy Jugoszlávia halott és nem kel fel többé sírjából. Obradovics Doszitej, a nagy szerb költő és nyelvújító szavaival ér véget Nédics vallomása: »A mi Szerbiánkat megmentettük, mert sorsát mi tartjuk kezünkben«.

Megint egy másik szempont, amelynek szintén sok híve van a szerbség soraiban, különösen a két év előtti tragikus összeomlás tanulságai után: Még a háboru előtt megunva az áldatlan politikai harcot, erőket felőrölő marakodásokat, a szláv népek és nemzetiségek keresztező küzdelmeit, mind több szerbiai polgár kisebb, de ezzel szemben nemzeti szerb államot kívánt Jugoszlávia helyett. Nédics is ennek az érzésnek adott most hangot, amikor a jugoszláv gondolat további ébrentartása ellen emelt szót.

Halott-e a leányzó, vagy csak aluszik? — öltik fel ezeket a kérdéseket. De vajon ki tudná ezt ma megmondani?